

ברכת המזון (13)

ה"צפנת פענח", שהקב"ה כהן הוא (סנהדרין לט.), ואנו עבדים, ועבדי כהן אוכלים בתרומה (רמב"ם תרומות ו. א.). ושוב הקשה: הלא אין עבדי כהן אוכלים בתרומה אלא בפניו?

ותירץ על פי מה שכתב ה"אלשיך הקדוש", שעל ידי הברכה שאנו מברכים על השולחן, אנו מורידים את השכינה אלינו למטה, ואם כן הרי זה 'לפניו', עד כאן דברי ה"צפנת פענח". כל זאת נרמז כאן להפליא: "ואכלת ושבעת", וממילא קשה: הרי שכר מצוה בהאי עלמה ליכא, ואיך אנו יכולים לאכול ולשבוע? ועל כך בא היישוב: "וברכת את ה' אלוקיך", ועל ידי הברכה יהיה לך דין של עבד כהן בפניו, שאוכל בתרומה.

ספר "כמוצא שלל רב, ברכת המזון"

וברכת את ה', מה בא ה"את לרבות"? ידועים דברי הגמרא (פסחים כב.): שמעון העמסוני, ואמרי לה נחמיה העמסוני, היה דורש כל אתים שבתורה. כיון שהגיע לאת ה' אלוקיך תירא פירש. אמרו תלמידיו: רבי, כל אתים שדרשת מה תהא עליהן? אמר להם: כשם שקבלתי שכר על הדרישה, כך אנו מקבל שכר על הפרישה. עד שבא רבי עקיבא ודרש: את ה' אלוקיך תירא: לרבות תלמידי חכמים. ומה נדרוש כאן? הלא לא נוכל לומר לרבות תלמידי חכמים, שהרי על המזון ודאי שחייבים רק להקב"ה ולא לבשר ודם! יש ליישב שהמילה 'את' באה לרבות את בעל הבית, כפי שלמדנו בגמרא (מו.). שאורח צריך לברך את בעל הבית. ועוד יש להוסיף: אולי נוכל לרמוז אף כאן מעין מה שלמדנו מ"את ה' אלוקיך תירא", לרבות תלמידי חכמים, שהרי אכילת בני האדם מתוקנת על ידי הצדיקים, וזה ברכה בשבילם במיוחד שהם עושים שלא יתגשם, כעין מה שאמרו: כל העולם ניזון בשביל חנינא בני וכו', ואמרו בספרים שהם עושים שביל ודרך, וזו הברכה.

ספר "כמוצא שלל רב, ברכת המזון"

ואכלת ושבעת וברכת

דהיינו, פירש האדמו"ר רבי שלמה מקרלין הי"ד, שהברכה תמלא את כל יישותך, עד שתשביע אותך.

ספר "כמוצא שלל רב, ברכת המזון" בשם "נפלאות חדשות"

לאכול ולשבוע בלי לחשוש מכעס מסוכן

על הארץ הטובה אשר נתן לך

ביאור חדש כתב ה"חתם סופר" דהיינו: שיש על האדם לשבח את השם יתברך שנתן לו גוף טוב כזה שיכול

ואכלת ושבעת וברכת

חסיד בא לפני רבו ושאלו: מה הנפקא מינה שיש ביני לבין הרב"ה? הרי שנינו אוכלים תפוחים, ובכך אנו שווים. שנינו מברכים ברכה לפני האכילה ואחריה, וגם בכך אנו שווים. אם כן מהו הבדל הגדול שיש בינינו? נענה רבו ואמר לו: אני מחפש להודות להקב"ה ולברך לשמו, אלא שאין לברך ברכה לבטלה, וכדי לברך אני אוכל תפוח. ואילו אתה מחפש לאכול תפוח, אלא שאין לאכול בלי ברכה, וכדי שתוכל לאכול אתה מברך. נמצא, אפוא, סיכום הרב"ה שההבדל בינינו הוא שאני אוכל תפוח כדי לברך, ואתה מברך כדי לאכול תפוח. השאלה המרכזית היא, היכן מונח ראשו של אדם, בתפוח או בברכה? כל אחד יכול להתבונן בעצמו: כמה ראש הוא שם באוכל, וכמה ראש הוא שם בברכה שלאחריו? אם את האוכל הוא אוכל במתינות, ואת הברכה הוא ממלמל בכמה שניות, הריהו מוכיח בזאת שאצלו הגשמיות היא העיקר. לעומת זאת מי שזכה להבין כי האוכל הוא רק היכי תמצא להגיע אל המטרה שהיא עבודת הבורא. ועושה מהאוכל טפל ומהברכה עליו עיקר. הריהו מוכיח בזאת שהרוחניות היא העיקר בחייו.

ספר "יחי ראובן הגדה של פסח"

חובת ההשתדלות

ואכלת ושבעת

אנחנו סוברים, שאם אנחנו אוכלים, האוכל מבריא אותנו. הרי אם לא נאכל שלושה ימים, גופנו יחלש, וכשאוכלים, גופנו יתחזק, הוי אומר: האוכל מבריא אותנו. זוהי כפירה גמורה, האוכל הוא רק השתדלות, הבריאות היא מהקב"ה. אין הכי נמי, אם אדם לא עושה את ההשתדלות שהוא מחויב בה, לא יואכל, הקב"ה לא יתן לו בריאות. אבל בסופו של דבר צריך לדעת, שלא האכילה היא שנותנת את הבריאות, ושום השתדלות לא תעזור לבריאות, אם הקב"ה לא יתן אותה. בספר "חובות הלבבות" (שער חשבון הנפש) כתוב, שחובת ההשתדלות אינה על מותרות. אדם צריך להאמין באמונה שלמה שבין אם ישתדל ובין אם לא ישתדל, בסופו של דבר יהיה לו אותו הדבר. כל אחד יקבל את מה שהקב"ה קצב לו.

ספר "יחי ראובן הגדה של פסח"

על ידי הברכה יש לנו דין של "עבד כהן"

ואכלת ושבעת וברכת

הקשו המפרשים: איך אנו אוכלים בעולם הזה, והרי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין לט:)? ותירץ

להסתפק במה שיש לו, זהו "הארץ הטובה", היינו הגוף של האדם. באופן נפלא אחר ביאר נכדו, ה"כתב סופר": אמרו חז"ל (גיטין ע.): אמר ליה אליהו לר' נתן: אכול שליש ושתה שליש והנח שליש, לכשתכעוס תעמוד על מילואך, וברש"י: אבל אם תמלא מעיך אכילה ושתיה, לכשתכעוס תבקע.

והנה, כל זה זה במקום שבו יתכן כעס, אבל בארץ ישראל הלא אין כעס, כפי שאמרו חז"ל (נדרים כב.) על הפסוק (דברים כח) "ונתן ה' לך לב רגז", בבבל כתיב, עד כדי כך שרבי יוחנן תמה על מקרה שבו כעס בן מחוזא על חבירו עד שהרגו, ור' יוחנן לא הבין איך יתכן כדבר הזה בארץ ישראל, שבו אין הכעס שולט? ומכיון שכך, אם כן בארץ ישראל אין להקפיד להשאיר שליש, שהרי אין חשש לכעס. זו הכוונה כאן: "ואכלת ושבעת", כלומר: אכילה מלאה ושביעה גמורה, ואז "וברכת את ה' אלוקיך על הארץ הטובה", כי רק בזכות הארץ הטובה שבה אין הכעס שולט, יכול אתה לאכול עד כדי שביעה ממש.

ספר "כמוצא שלל רב, ברכת המזון"

רחם נא וכו', על ירושלים וכו' ועל מלכות בית דוד וכו' ועל הבית הגדול וכו'.

מצינו ג' דברים שמבקשים עליהם בברכה על ירושלים. ציון, מלכות בית דוד, ובית המקדש. ויש ליתן את הדעת מדוע נכללו שלושתם בברכת בנין ירושלים ומדוע יש הכרח לבקש עליהם כשמבקשים על בנין ירושלים. והנה פשוט שהבקשה לרחם על ירושלים היא, שהקב"ה ישוב ויבנה את ירושלים בנין שלם, וכעין שמבקשים בשמו"ע: ולירושלים עירך ברחמים תשוב ותשכון בתוכה כאשר דברת, וזה יתקיים רק כאשר תהיה ירושלים שלמה עם כל אשר נאמר בה. וכדאיתא בגמרא (ברכות מח.): דכל שלא אמר מלכות בית דוד בבונה ירושלים לא יצא ידי חובתו.

וביאר הרמב"ם (פ"ב הלכות מלכות ה"ד), שהטעם בזה הוא משום שאין נחמה גמורה אלא בחזרת מלכות בית דוד. ומעתה מכיון שמקום המקדש הוא בירושלים, וכמו כן מלכות בית דוד מקומה בירושלים, ו'ציון' הוא הסנהדרין אשר מקום מושבם הוא לשכת הגזית אשר אף הוא בירושלים, ואשר על כן אלו יחדיו מהווים חלק מבנין ירושלים השלמה. ועל פי זה מובנת וברורה הבקשה "רחם על ירושלים עירך", ובה "ועל ציון משכן כבודך", דהיינו מושב הסנהדרין בלשכת הגזית, "ועל מלכות בית דוד משיחך ועל הבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו" יען רק בהשלמה כל שלושת הדברים האלו תהיה ירושליפ שלמה.

ספר "חיים של ברכה"

הלכה: להפסיק מתלמוד תורה לכיבוד אב ואם

כתב השו"ע (ס' ר"מ סי"ג): תלמוד תורה גדול מכיבוד אב ואם. ובפסקים ותשובות (אות מ) כתב: וכתבו הט"ז (סקט"ו) והש"ך (סקט"ו) שדין זה נלמד מיעקב אבינו שנענש על אותם השנים שהיה בבית לבן מפני שלא קיים כיבוד אב, ועל השנים שלמד תורה אצל שם ועבר לא נענש. אין לומר שתמיד כשעוסק בתורה פטור מלכבד את אביו כשמבקש או כשצריך לאיזה דבר, דהא הלכה פסוקה היא, שצריך להפסיק ממשנתו לכל מצוה שאינה יכולה להיעשות ע"י אחרים. וביארו האחרונים שכוונת המחבר כאן: בתלמיד שרוצה ללכת למקום אחר, שהוא בטוח שיראה סימן ברכה בתלמודו לפני הרב ששם, ואביו מוחה בו, אינו צריך לשמוע בקול אביו, וטעם הדבר מכיון שאם ישמע בקול אביו יפסיד חלק הלימוד תורה לעולם, ובאופן זה וכיוצא בו אמרו חז"ל גדול ת"ת מכיבוד אב ואם, אבל להפסיק לפי שעה ממשנתו בודאי מחויב.

ספר פסקים ותשובות

פתגם: דרך בטוחה להתרוממות, לנסות להרים משהו אחר. ספר "שמחלה"

חקירה: הגבהה (קניין)

חל על ידי מעשה ההגבהה עצמו, או משום שהמעשה מוכיח על בעלותו (עיון בלומדות יב) ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: שלא תהיה ברכה לבטלה

שאלו לגדול אחד: מדי שנה אנו מברכים את הברכה: ומעביר אשמותנו. ונשאלת השאלה: מנין לנו שאמנם נמחל ונסלח וכי הברכה אינה ברכה לבטלה? השיב הלה ואמר: למה הדבר דומה, לילד שראה עוגה בידי חברו והתאוה לקבל ממנו פרוסה, אך הלה מיאן לתת לו. מה עשה הילד? הוא בירך בקול רם, בורא מיני מזונות, ואז היה חברו חייב לתת לו פרוסה, שלא תהיה ברכה לבטלה. ספר "חד וחלק" חלק א' (דף קצב)

שבת שלום

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, חיים אהרן לייב בן רבקה, שמחה ג'וזת בת אליו, חיים בן סוזן סולטנה, סשה שלום בן דבורה רחל, אבישי יוסף בן שרה לאה, פייגא אולגה בת ברנה זרע של קיימא לרינה בת זהרה אנריאת. נשמת: גיינט מסעודה בת ג'ולי יעל, שלמה בן מחה, דניאל בן רחל, רפאל שלמה בן אסתר

